

Azərbaycanda biznes mühit.
Beynəlxalq institutların
qiymətləndirməsi və tövsiyə edilən
islahatlar

*Sabit Bağirov,
İqtisadi və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzi*

Azərbaycanda biznes-mühiti qiymətləndirən beynəlxalq institutlar:

- Dünya Bankı və Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının «Doing business in 2006» illik hesabatı;
- Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index» illik hesabatı;
- AYİB və DB-nin «Results of Business Environment and Enterprise Performance Survey, 2005 (BEEPS)» hesabatı;
- Transparency International Beynəlxalq Təşkilatının «Corruption Perception Index, 2005» illik hesabatı;
- Fraser İnstitutunun «Index of Economic Freedom, 2007» illik hesabatı;
- Heritage Foundation və Wall Street Journal-nın «Index of Economic Freedom, 2005» illik hesabatı;
- Asiya İnkişaf Bankının «Private Sector Assessment for Azerbaijan, September 2005» hesabatı

DB və BMK-nın «Doing business in 2006» hesabatında sahibkarlıq mühitinin indikatorları:

- biznesin başlanğıcı;
- lisenziyanın alınması;
- işə götürmə və işdən azad etmə;
- əmlakın qeydiyyatı;
- kreditin əlçatanlığı;
- investorun müdafiə olunması;
- vergilər;
- xarici ticarət;
- kontraktın ləğv olunması;
- sahibkarlıq fəaliyyətinin dayandırılması

DB və BMK-nın «Doing business in 2006» hesabatında sahibkarlıq mühitinin indikatorları:

Biznesin başlanğıcı amilləri:

- Prosedurların sayı;
- Tələb olunan zaman;
- Tələb olunan vəsait;
- Tələb olunan minimal kapital

“Doing Business in 2007” (175 ölkəni əhatə edir)

	Azərbaycan	Ən yüksək reytingi olan ölkə
Biznesin başlanğıcı	96	Canada
Lisenziyanın alınması	162	St.Vincent and the Grenadines
İşə götürmə və işdən azad etmə	66	Marshall Islands
Əmlakın qeydiyyatdan keçməsi	59	New Zealand
Kreditin əlçatanlığı	21	United Kingdom
İnvestorun müdafiə olunması	118	New Zealand
Vergilər	136	Maldives
Sərhədyanı ticarət	158	Hong Kong, China
Kontraktın ləğv olunması	34	Denmark
Sahibkarlıq fəaliyyətinin dayandırılması	70	Japan
Biznes şəraitinin ümumi qiymətləndirilməsi	99	Singapore

“Doing Business in 2006” (155 ölkəni əhatə edir)

	Azərbaycan	Ən yüksək reytingi olan ölkə
Biznesin başlanğıcı	96	Kanada
Lisenziyanın alınması	139	Palau
İşə götürmə və işdən azad etmə	81	Palau
Əmlakın qeydiyyatdan keçməsi	51	Yeni Zelandiya
Kreditin əlçatanlığı	43	Böyük Britaniya
İnvestorun müdafiə olunması	109	Yeni Zelandiya
Vergilər	110	Maldiv adaları
Sərhədyanı ticarət	140	Danimarka
Kontraktın ləğv olunması	44	Norveç
Sahibkarlıq fəaliyyətinin dayandırılması	57	Yaponiya
Biznes şəraitinin ümumi qiymətləndirilməsi	98	Yeni Zelandiya

“Doing Business in 2007” (175 ölkəni əhatə edir)

<http://www.doingbusiness.org>

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006» illik hesabatı

Dünyada ölkələrin rəqabətədavamlılığını təhlil edən üç əsas mərkəz mövcuddur:

- 1) Harvard Universiteti (ABŞ) nəzdində Strategiya və Rəqabətədavamlılıq İnstitutu;
- 2) Davosdakı Dünya İqtisadi Forumu;
- 3) Beynəlxalq Menecmentin İnkişafı İnstitutu.

Bunların birincisində korporasiyaların, ikincisi və üçüncüsündə ölkə və regionların rəqabətədavamlılığı tədqiq edilir.

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006» illik hesabatı

Davosdakı Dünya İqtisadi Forumu öz tədqiqatlarında iqtisadiyyatın orta və uzaq perspektivdə sabit iqtisadi inkişafa nail olmaq və onu saxlamaq qabiliyyətini əks etdirən **iqtisadi artımın rəqabətə davamlılıq indeksi** adlanan göstəricidən istifadə edir. İndeks üç elementə əsaslanır:

- bazis (əsas) tələblər-amillər (*Basic Requirements*);
- səmərəliliyi yüksəldən amillər (*Efficiency Enhancers*);
- İnnovasiya və bacarıq amilləri (*Innovation and Sophistication Factors*).

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006»

Bazis (əsas) amillər-tələblər (*Basic Requirements*):

- institutlar (Institutions);
- infrastruktur (Infrastructure);
- makroiqtisadiyyat (Macroeconomy);
- sağlamlıq və məktəbdən aşağısınıf tədris (Health and Primary Education).

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006»

Səmərəliliyi yüksəldən amillər (*Efficiency Enhancers*):

- ali təhsil (Higher Education and Training);
- bazarın səmərəliliyi (Market Efficiency (goods, labor, financial));
- texnoloji hazırlıq (Technological Readiness).

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006»

Innovasiya və bacarıq amilləri (*Innovation and Sophistication Factors*):

- Biznes bacarığı (Business Sophistication);
- İnnovasiyalar (Innovation)

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006»

Rəqabətə davamlılıq sütunları:

- institutlar (Institutions);
- infrastruktur (Infrastructure);
- makroiqtisadiyyat (Macroeconomy);
- sağlamlıq və məktəbdən aşağısınıf tədris (Health and Primary Education);
- ali təhsil (Higher Education and Training);
- bazarın səmərəliliyi (Market Efficiency (goods, labor, financial));
- texnoloji hazırlıq (Technological Readiness);
- biznes bacarığı (Business Sophistication);
- innovasiyalar (Innovation)

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006»

Bazis (əsas) amillər-tələblər (*Basic Requirements*):

- institutlar (Institutions):
 - A. dövlət institutları (mülkiyyət hüququ, etik davranış və korrupsiya, fəvqəladə təsirlər, hökumətin səmərəsizliyi, təhlükəsizlik);
 - B. özəl institutlar (korporativ etik davranış, hesabatlılıq)

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006»

DİF təhlil etdiyi 125 milli iqtisadiyyatları 3 inkişaf mərhələsində və 2 aralıq vəziyyətdə olanlar bölür.

	Adambaşına ÜDM (USD)
1-ci mərhələ	<2000
1-cidən 2-ciyə keçid	2000-3000
2-ci mərhələ	3000-9000
2-cidən 3-cüyə keçid	9000-17000
3-cü mərhələ	>17000

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index, 2005-2006»

İndeks hesablandıqda mərhələlərin fərqli çəkisi nəzərə alınır:

	Bazis amillər	Səmərəliliyi yüksəldən amillər	İnnovasiyalar
1-ci mərhələ	50%	40%	10%
2-ci mərhələ	40%	50%	10%
3-cü mərhələ	30%	40%	30%

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index» illik hesabatı

Ölkə	2006		2005	
	QRI	BRI	QRI	BRI
Azərbaycan	64	77	62	72
Gürcüstan	85	100	96	90
Ermənistan	82	94	88	87
Rusiya	62	79	53	70
Qazaxıstan	56	70	51	64
Ukrayna	78	81	68	68
Estoniya	25	24	26	27
Litva	40	43	34	39
Latviya	36	47	39	48
Türkiyə	59	46	71	49
Slovakiya	37	40	36	43
Polşa	48	53	43	44
İsveçrə	1	4	4	8
ABŞ	6	1	1	1

08.09.2007

Sabit Bağirov

Dünya İqtisadi Forumunun «Business Competitiveness Index»

www.feforum.org

08.09.2007

Sabit Bağirov

Beynəlxalq Menecmentin İnkişafı İnstitutu

Azərbaycanın rəqabətədavamlılığı bu institut tərəfindən hələ qiymətləndirilmir.

Son hesabatda 55 ölkə təhlil edilir.

Bəzi ölkələrin reytingi:

1 – ABŞ

13 – Norvec

22 – Estoniya

31 – Litva

43 – Rusiya

46 – Ukrayna

48 – Türkiyə

Beynəlxalq Menecmentin İnkişafı İnstitutu

<http://www.imd.ch/index.cfm?bhcp=1>

AYİB və DB-nin «Results of Business Environment and Enterprise Performance Survey, 2005 (BEEPS)» hesabatı

Bu hesabatda Dünya Bankı və Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının birgə tədqiqatlarının nəticələri əks olunub. Bu tədqiqatlar Azərbaycan üzrə 1999, 2002-ci və 2005-ci illərdə aparılmışdı. Bu da tədqiqatın aparıldığı ölkələrdə dəyişikliklərin dinamikasını tutuşdurmaq imkanı verir.

Tədqiqatlar şirkətlər arasında sorğunun keçirilməsi ilə aparılır.

2005-ci ildə Azərbaycan üzrə respondentlərin sayı 200 nəfər idi. Onlardan 8%-i iri biznesin, 18%-i orta və 74%-i kiçik biznesin nümayəndələri idi. Respondentlərin 90%-ni özəl sektor, 10%-ni isə dövlət sektoru təşkil edirdi. 48,5% sənaye sektoru (istehsalat, tikinti, mədən sənayesi), 51,5% isə xidmət sektorunu (ticarət, nəqliyyat, otellər, daşınmaz əmlak və s.) təmsil edirdi.

AYİB və DB-nin «Results of Business Environment and Enterprise Performance Survey, 2005 (BEEPS)» hesabatı

Keçirilmiş sorğular biznesmenlərin aşağıdakı suallar üzrə fikrini aşkarlamağa imkan verdi:

- maliyyənin əldə edilməsi (kreditlər və s.);
- vergi stavkaları;
- makroiqtisadi qeyri-sabitlik;
- ədalətli rəqabət şərtlərinin gözlənilməsi;
- tənzimləyici siyasətin aydın və birmənalı olmaması;
- küçə cinayətkarlığı, oğurluq, özbaşnalıq;
- torpaqla bağlı tənzimləmə;
- nəqliyyat və telekommunikasiya infrastrukturunu;
- kadrların hazırlıq və təhsil səviyyəsi;
- korrupsiya ilə mübarizə təcrübəsi;
- kontraktların pozulması.
- maliyyə resurslarının dəyəri;
- vergi administrasiyası;
- məhkəmə sisteminin işləməsi;
- gömrük nizamı;
- əmək münasibətlərinin tənzimlənməsi;
- lisenziyalaşdırma sistemi;
- torpaq mülkiyyətinin əlçatanlığı;
- elektrik enerjisi ilə təmin olunma;
- mütəşəkkil cinayətkarlıq;
- korrupsiya;

**AYİB və DB-nin «Results of Business Environment
and Enterprise Performance Survey, 2005 (BEEPS)»
hesabatı**

<http://www.ebrd.com/country/sector/econo/surveys/beeps05r.pdf>

Fraser İnstitutunun «Index of Economic Freedom, 2007» ilik hesabatı

08.09.2007

Sabit Bađırov